Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова
"29" квітня 2024 р.
Протокол № 7
Проректор з навчально-методичної роботи
Проф. Вернидуб Р.М.

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ ТА ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

освітньо-професійної програми	**Професійна освіта. Туризм та готельно- ресторанна справа**
галузі знань	**01 Освіта/Педагогіка**
спеціальності	**015 Професійна освіта**
спеціалізації	**015.00 Готельно-ресторанна справа**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Шифр за навчальним планом **ПП2.13**

Київ 2024

УДК 378.091.214:338.48-1

Розробник програми:

Щербак Людмила Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Рецензенти:

Шмалєй Світлана Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Григоренко Олег Миколайович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технології харчування Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Обговорено та рекомендовано до друку на засіданні Науково-методичної ради УДУ імені Михайла Драгоманова «27» лютого 2024 року, протокол № 6 .

Голова НМР Роман Вернидуб_____

УДК 378.091.214:338.48-1
©Видавництво УДУ
імені Михайла Драгоманова, 2024
© Щербак Л.В, 2024

І. Пояснювальна записка

Програма нормативної навчальної дисципліни «Організація туризму та екскурсійної діяльності» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Професійна освіта. Туризм та готельно-ресторанна справа» спеціальності 015 Професійна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є регіональні особливості організації туризму.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Організація туризму та екскурсійних послуг» тісно взаємопов'язана із такими дисциплінами як «Технологія туристичної діяльності», «Туристичні ресурси України», «Технологія готельної справи», «Технологія ресторанної справи».

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація туризму та екскурсійних послуг» є ознайомлення студентів з типологією підприємництва в туризмі; закономірностями та передовими формами організації підприємницьких структур; підходами до генерування бізнес-ідей; правовими основами засобами і методами започаткування та ведення підприємницької діяльності в туризмі, взаємодії з іншими суб'єктами ринкових відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація туризму та екскурсійних послуг» є:

1) формування навичок та умінь з розробки послідовності створення підприємства, аналізу підприємницького середовища, функцій підприємництва, врахування вимог та обмежень законодавства щодо підприємницької діяльності в туризмі;
2) складання установчих документів, обґрунтування вибору організаційно-правової форми підприємництва;
3) набуття студентами вміння аналізувати процеси, що відбуваються на туристичному підприємстві;
4) розвиток дослідницьких та організаторських здібностей у студентів у процесі підготовки організаційних проектів у туризмі та їх реалізації

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Результати навчання	Компетентності
ПР 02. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, організаціях, на виробництвах підприємств туристичної індустрії.	СК 09. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

ПР 15. Виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності. ПР 21. Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на підприємств туристичної індустрії. ПР 23. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, сучасні тенденції і регіональні пріоритети розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу. ПР 24. Розробляти, просувати, реалізовувати туристичні подорожі, комплексне туристичне обслуговування та споживання готельних, ресторанних послуг для різних сегментів споживачів.	СК 12. Здатність виконувати розрахунки технологічних процесів підприємств туристичної індустрії. СК 14. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) у туристичній індустрії. СК 16. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, сучасні тенденції і регіональні пріоритети розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу. СК 17. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати туристичні подорожі, комплексне туристичне обслуговування та споживання готельних, ресторанних послуг для різних сегментів споживачів.

ІІ. Орієнтовний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **6** кредитів ЄКТС **180** годин.

№ з/п	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторні години				Самостійна робота
			Всього аудиторних	Лекції	Семінарські	Практичні	
1	2	3	4	5	6		7
	І семестр						
	Змістовий модуль І. Основні поняття та принципи організації туризму	**90**	**48**	**16**	**32**		**42**
1	**Тема 1.1.** Туристські підприємства, класифікація, етапи створення	13	6	2	4		7
2	**Тема 1.2**. Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.	13	6	2	4		7
3	**Тема 1.3** Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку	17	10	4	6		7
4	**Тема 1.4.** Міжнародне регулювання туристської діяльності	15	8	2	6		7

№ з/п	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторні години				
			Всього аудиторних	Лекції	Семінарські	Практичні	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6		7
	І семестр						
5	**Тема 1.5.** Організація державного управління туристською діяльністю в Україні	15	8	2	6		7
6	**Тема 1.6.** Управління туристським підприємством	17	10	4	6		7
1	2	*3*	**4**	**5**	**6**		**7**
	ІІ семестр						
	Модуль ІІ. Основи екскурсійної діяльності	**90**	**48**	**16**		**32**	**42**
	Тема 2.1. Екскурсологія як наука.	13	6	2		4	7
	Тема 2.2. Теорія екскурсійної справи.	13	6	2		4	7
	Тема 2.3. Екскурсійна методика	17	10	4		6	7
	Тема 2.4. Організація екскурсійної роботи	15	8	2		6	7
	Тема 2.5. Методика та техніка проведення екскурсій	15	8	2		6	7
	Тема 2.6. Процес розробки нової екскурсії	17	10	4		6	7
	ЗАЛІК						
Всього годин:		**180**	**96**	**32**	**32**	**32**	**84**

ІІІ. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами

Змістовий модуль І. Основні поняття та принципи організації туризму.

Тема 1.1 Туристські підприємства, класифікація, етапи створення

Регіональний рівень організації туризму. Регіональні органи регулювання туристської діяльності. Основні цілі та порядок створення і функціонування туристських підприємств. Види туристських підприємств та їх особливості. Принципи організації їх діяльності

Тема 1.2 Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.

Поняття сегментації туристського ринку. Критерії сегментації туристського ринку: географічні, соціо-демографічні, психолого-поведінкові. Вимоги до ринкового сегменту. Основні типи споживачів туристських послуг. Фактори, що впливають на виникнення, характер та поведінкові особливості споживача.

Тема 1.3 Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку

Характеристика турпродукту. Властивості турпродукту. Єдині вимоги до турпродукту. Життєвий цикл турпродукту. Якість турпродукту – основа конкурентоспроможності туристського підприємства.

Тема 1.4. Міжнародне регулювання туристської діяльності

Мета й основні завдання регулювання туристської діяльності на міжнародному рівні. Міжнародні організації, які координують туристську діяльність. Інструменти регулювання міжнародної туристської діяльності. Міжнародні документи, що регламентують туристську діяльність.

Тема 1.5. *Організація державного управління туристською діяльністю в Україні*.

Державні органи регулювання туристської діяльності в Україні. Туристська політика в Україні, її основні положення. Основні законодавчі й нормативно-правові акти у сфері туризму, що діють в Україні. Туристські формальності: паспортно-візові, митні, валютні, санітарні.

Тема 1.6. Управління туристським підприємством

Планування роботи туристського підприємства. Маркетингова діяльність і реалізація збутової політики туристського підприємства. Управління ресурсами туристського підприємства. Фінансово-економічний аналіз роботи туристського підприємства.

Модуль ІІ. Основи екскурсійної діяльності

Тема 2.1. Екскурсологія як наука.

Поняття про екскурсологію, її об'єкт і предмет дослідження, основні завдання. Взаємозв'язок екскурсології з іншими науками. Історія розвитку екскурсології. Генеза екскурсологічних знань. Сучасні підходи в теорії екскурсології. Значення екскурсії у туристичнорекреаційній діяльності. Місце та роль екскурсології в системі підготовки фахівців у сфері туризму. Структура навчальної дисципліни. Основна наукова та навчальна література з екскурсології.

Тема 2.2. Теорія екскурсійної справи.

Екскурсія, її сутність, функції та ознаки. Екскурсійні об'єкти, принципи та критерії їх відбору. Характеристика екскурсійних об'єктів. Класифікація екскурсій: за змістом, складом, кількістю учасників, місцем проведення, формою проведення, способом пересування. Тематика та зміст екскурсій. Екскурсійний процес, його основні принципи (науковість, доступність, системність, переконливість). Форми екскурсійної діяльності. Правові засади екскурсійної діяльності. Поняття про екскурсійне обслуговування. Види екскурсійних послуг.

Тема 2.3. Екскурсійна методика.

Методи пізнання та їх використання в екскурсійному процесі. Екскурсійний метод пізнання, його комплексний характер. Вимоги до екскурсійного методу. Діалектичні, формально-логічні, конкретно-історичні та часткові методи в екскурсології. Дотримання законів логіки в екскурсійній діяльності. Логічна форма екскурсії. Логічні проблеми в екскурсіях та можливості їх усунення.

Тема 2.4. Організація екскурсійної роботи.

Державний рівень організації екскурсійної діяльності. Характеристика нормативно-правових і програмних документів загальнодержавного рівня, які регулюють екскурсійну діяльність. Характеристика існуючих систем державного регулювання туристськоекскурсійної діяльності у різних країнах світу. Сертифікація екскурсійної діяльності в туризмі. Ліцензування й податкове регулювання екскурсійнотуристичної діяльності. Конституція України. Закон України «Про туризм». «Державна програма розвитку туризму в Україні». Всесвітня туристична організація (ЮНВТО). ЮНЕСКО. Загальна резолюція Конференції ООН щодо міжнародного туризму та подорожей (1963); Манільська декларація зі світового туризму (1980); Хартія туризму (1985); Гаазька декларація з туризму (1989); Глобальний етичний кодекс туризму (1999); Осакська декларація тисячоліття (2001).

Тема 2.5. Методика та техніка проведення екскурсій.

Класифікація методичних прийомів ведення екскурсій. Використання редукційних та індукційних методів в екскурсії. Метод аналізу. Метод синтезу. Метод порівняння. Показ його сутність, задачі, умови. Послідовність дій екскурсовода при показі об'єкта. Ступені показу. Види показу. Особливості показу. Показ як реалізація принципу наочності. Методичні прийоми показу. Розповідь в екскурсії. Основні вимоги до розповіді на екскурсії. Особливості розповіді на екскурсії. Методичні прийоми розповіді. Сполучення розповіді і показу на екскурсії. Види методичних екскурсійних прийомів. Зустріч з учасникам подій. Прийом дослідження. Прийом демонстрації наочних посібників. Засвоєння екскурсоводом методичних прийомів. Поняття «техніка ведення екскурсій». Методика ведення екскурсії. Техніка проведення екскурсій. Технічне забезпечення екскурсії. Організація роботи групи. Використання вільного часу в екскурсії. Місце екскурсовода при проведенні екскурсії. Додержання часу екскурсії. Техніка відповіді на запитання екскурсантів. Паузи на екскурсії. Використання «портфелю екскурсовода». Елементи ритуалу на екскурсіях. Володіння екскурсійною технікою.

Тема 2.6. Процес розробки нової екскурсій.

Загальна та часткова екскурсійні методики. Структура методики екскурсійної роботи. Вимоги екскурсійної методики. Особливості екскурсійної методики у різних видах екскурсій. Напрями підвищення якості методичної роботи в екскурсійних установах. Науково-методична література. Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. Творча група, її склад. Основні етапи підготовки екскурсійного продукту. Маркетинговий аналіз середовища екскурсійної діяльності. Формулювання теми, мети і завдань екскурсії, з'ясування інноваційних переваг екскурсійного продукту. Визначення можливостей проведення екскурсії за темою на визначеній території, характеру та форми екскурсії, цільової аудиторії продукту. Відбір літератури та складання бібліографії. Пошуки інших джерел екскурсійного матеріалу (літературних, архівних, статистичних тощо). Аналіз джерел інформації. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів. Класифікація об'єктів, критерії їх оцінки. Підготовка картки (паспорту) об'єкту. Розробка та складання маршруту екскурсії. Об'їзд (обхід) маршруту, складання його картосхеми. Написання контрольного тексту екскурсії. Комплектування «портфелю екскурсовода». Відбір методичних

прийомів проведення екскурсії. Визначення техніки проведення екскурсії. Складання методичної розробки. Укладання документації екскурсії (технологічної карти, табелю екскурсії). Індивідуальний текст екскурсії, його особливості. Структура тексту. Затвердження екскурсії і впровадження її у сферу екскурсійного обслуговування.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Вхідний контроль проходить у письмовій формі і представляє собою набір тестових завдань, за допомогою яких здійснюється перевірка базових знань, необхідних для подальшого вивчення навчальної дисципліни «Організація туризму та екскурсійної діяльності».

Контроль під час аудиторних занять, основними формами якого є дискусія, тестування та обговорення теоретичного матеріалу, що передує виконанню семінарських робіт.

Контроль самостійної роботи студентів, основними видами якого є оцінювання доопрацювання додаткових джерел інформації, оцінювання презентацій, вирішення ситуаційних завдань.

Вивчення змістового модуля навчальної програми закінчується ***модульною контрольною роботою***, яка вміщує теоретичне питання, ситуаційне завдання та тести.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Туристичні ресурси України» проводиться на завершальному етапі її вивчення у формі ***заліку.*** Поточна успішність – 100 балів.

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Закон України «Про туризм». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2\%D1%80. – Заголовок з екрану.
2. Туристично-екскурсійне обслуговування. Проектування туристичних послуг: ДСТУ 28681.1 – 95. – Київ : Юрінкомінтер. – 30 с.
3. Туристично-екскурсійне обслуговування. Туристичні послуги. Загальні вимоги: ДСТУ 28681.2 – 95. – Київ : Юрінкомінтер. – 30 с.
4. Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги по забезпеченню безпеки туристів і екскурсантів: ДСТУ – 95. – Київ : Юрінкомінтер. – 32 с.
5. Кіптенко В. К. Організація екскурсійних послуг : підручник / В. К. Кіптенко, О. Ю. Малиновська. – Херсон : Олдіплюс, 2018. – 518 с.
6. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник / О. Д. Король. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 144 с.
7. Литовченко І. В. Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності) : навч.-метод. посібник / І. В. Литовченко. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 48 с.

8. Поколодна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Поколодна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с

Додаткова

1. В.В.Абрамов, М.М.Поколодна. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України – // Коммунальное хозяйство городов. Научнотехнический сборник. Вып. 75. Сер.:Экономические науки. – К.: «Техніка», 2007. – С. 203-211. – http://tourlib.net/statti_ukr/abramov.htm
2. Берг М.А. Оценка экономической эффективности вновь созданных экскурсионных маршрутов / М.А. Берг // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері). – 2007. – № 11. – С. 226-230.
3. Дашевська І.М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І.М. Дашевська, О.І. Томкович // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – №4 (239). – Ч. ІІ. – С. 129-134.
4. Зінченко В.А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В.А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – К., 2010. – Вип. 8. – С. 211-223.
5. Лисюк Т.В., Терещук О.С., Дмитрук О.О. Екскурсійне обслуговування у структурі туристичного продукту – http://bses.in.ua/journals/2018/28_1_2018/37.pdf
6. 6. Поколодна М.М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання / М.М. Поколодна, В.С. Гришанова // Комунальне господарство міст. – 2012. – №102. – С. 475-479.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Всеукраїнського проекту «7 чудес України» www.7chudes.in.ua
2. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України http://www.ukrstat.gov.ua
3. Офіційний сайт ЮНВТО - https://www.unwto.org/
4. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі і розвитку ЮНКТАД – http://www.unctad.org
5. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку - http://www.oecd.org;
6. Статистична інформація - http://oberon.sourceoecd.org
7. Офіційний сайт Світового економічного форуму - http://www.weforum.org
8. Офіційний сайт Світової Організації торгівлі - http://www.wto.org